

Eleonoor van Gerven: gebiologeerd door leren

Over hoe we ‘normale’ kinderen efficiënt kunnen laten leren, is veel bekend. De laatste jaren neemt ook onze kennis over begaafdheid toe. Dat is mede te danken aan Eleonoor van Gerven. Vorig jaar verscheen van haar hand *Begaafde onderpresteerders*, het eerste boekje in een reeks ‘knapzak-praktijkguides’. Gesprek met een bevlogen en ondernemende onderwijsvrouw.

Tekst en fotografie:
Martin van Rooij

Lesgeven lijkt een eenvoudige taak, maar is in wezen heel complex, aldus Van Gerven. “Er zijn vier fasen in bekwaamheid: onbewust onbekwaam, bewust onbekwaam, bewust bekwaam en onbewust bekwaam. Onbewust bekwaam is een situatie waarin je dingen niet kunt, niet weet dat je ze niet kunt. Daarop volgt het moment dat je ontdekt dat je de dingen niet kunt, je bent bewust onbekwaam. Dat ervaar je als vervelend en dus besluit je te gaan leren. Daarop volgt ‘bewust bekwaam’. Je bent dingen gaan leren en hebt ze onder de knie gekregen.

Tot slot heb je de fase van ‘onbewust bekwaam zijn’. Dan gaat het om vaardigheden die verinnerlijkt zijn. Ze gaan vanzelf. Een goed voorbeeld is fietsen. In het onderwijs begeleid je mensen in het proces van bewust onbekwaam naar bewust bekwaam. Om dat op verantwoorde wijze te doen, moet je wel weten hoe je dat moet doen. Zeker als je niet alleen kinderen, maar ook hun leraren opleidt.”

Bewijzen

Aan het woord is een autoriteit op het gebied van begaafdheid en het opleiden van leraren. Aanvankelijk zag het er niet naar uit dat ze die status zou verwerven. Van Gerven begon als kleuterleidster en heeft zich moeten bewijzen. “Via een lange weg ben ik doctorandus geworden. Tegen de verdrukking in, zou je kunnen zeggen. Ik herinner me nog dat een oom tegen mij zei: “Je nicht heeft atheneum en redt het niet op de universiteit. Dan kan jij het met je kleuterleidsteropleiding al helemaal niet.”

Specialisatie

Ze kon het wel. Aan de Katholieke Universiteit Nijmegen deed ze tot 1997 onderzoek naar de pedagogisering van het jeugdstrafrecht. Vervolgens startte ze haar eigen onderwijsadviespraktijk. “Ik begon met uiteenlopende klussen, zoals onderzoeken op scholen. Begaafdheid heeft mij vanaf het begin van mijn studie pedagogiek gefascineerd. Ik heb heel veel wetenschappelijke onderzoeken bestudeerd en congressen bezocht in binnen- en buitenland. In de loop der jaren heb ik me ontwikkeld van een algemeen schoolbegeleider naar een lerarenopleider, gespecialiseerd in begaafdheid.” Dat werk gaat haar goed af. Van Gerven reist het hele land door, werkt zeventig uur per week, publiceert dat het een aard heeft en staat in de onderwijswereld te boek als bijzonder deskundig.

Gefascineerd

Sommige dingen veranderen nooit. Zo is Van Gerven nog even gefascineerd door de manier waarop kinderen leren als toen ze kleuterleidster was. “Ik vind vooral de kinderen uit de onderbouw boeiend. Ze zijn nog niet geconditioneerd, nog niet door ons gekneed. Ze onderzoeken en ervaren spelenderwijs, verkennen de wereld en leggen zichzelf grenzen op. Laatst hadden we een kind van vrienden op bezoek. Het zat te spelen met een knikkerbaan. Daar kan ik naar blijven kijken. Ik doe dan niks. Wel stel ik vragen. Wat gebeurt er als je dit doet? En wat als je dat doet? Zo’n kind

‘Veel mensen kijken naar de prestaties van het kind, bijvoorbeeld de Cito-scores. Ik ben van mening dat je vooral moet kijken naar het leergedrag van het kind.’

dat zich helemaal verliest in zijn spel en de wereld onderzoekt, ik blijf het fascinerend vinden.”

Klas overslaan

Iedere ouder wil dat zijn kind het maximale uit zijn mogelijkheden haalt. Is een kind begaafd, dan zou de school daar rekening mee moeten houden door het kind uitdagende lesstof aan te bieden of een klas te laten overslaan. “Wacht even, je gaat te snel”, grijpt Van Gerven in. “Allereerst zul je moeten vaststellen of het kind inderdaad begaafd is. Ik heb materiaal ontwikkeld dat leerkrachten daarbij helpt. Natuurlijk heeft ieder kind recht op onderwijs op zijn eigen niveau, maar dit wil niet zeggen dat het meteen een klas moet overslaan. Soms is er geen didactische noodzaak toe, soms is het kind er sociaal-emotioneel niet aan toe en soms ontbreekt het een kind aan de vaardigheden om een klas over te slaan. Ook het zelfbeeld – stevig of niet – en de ambitie om te leren spelen een rol. Over het algemeen is één keer vervroegd doorstromen geen probleem. Meerdere keren vervroegd doorstromen is dat vaak wel.”

Kijken naar leergedrag

Als kinderen onderpresteren – met andere woorden: niet laten zien wat ze in hun mars hebben – ligt dat niet alleen aan henzelf, aldus Van Gerven. “Kinderen hebben een omgeving nodig die hen uitdaagt. Bovendien kijken we niet altijd naar de goede indicatoren. Veel mensen kijken naar de prestaties van het kind, bijvoorbeeld de Cito-scores. Ik ben van mening dat je vooral moet kijken naar het leergedrag van het kind. Er zijn kinderen die voortreffelijk leren, maar niet goed presteren. Een voorbeeld: als je iets voor de allereerste keer doet, doe je het vaak fout. Je presteert dan slecht, maar je leert er vaak heel veel van! Als een kind slechter presteert dan je zou mogen verwachten, moet je onderzoeken wat het tegenhoudt.”

Toch klinkt de roep om meetbare resultaten steeds vaker. We slaan daarin door, vindt Van Gerven. “Een leerkracht moet weten wat voor groep hij heeft en of hij voldoende informatie heeft om te kunnen handelen en wat hij eventueel nog aan informatie nodig heeft. Verder moet hij zicht hebben op welke rol hijzelf, het kind, de groep en de ouders spelen. Als je handelingsgericht werkt en dus afstemt op de educatieve behoeften van de leerling, heb je vaak helemaal geen diepgaand onderzoek nodig. Niveautoetsen afnemen heeft geen zin als je niet weet wat een kind nodig heeft om naar het volgende niveau te komen. Meten is alleen zinvol als het ertoe leidt dat het kind groeit in zijn ontwikkeling.”

Schipperen

Er klinkt nogal eens ongezoeten kritiek op het Nederlandse onderwijs. Dat zou – in vergelijking met het buitenland – van een matig niveau zijn. Van Gerven deelt die kritiek niet. “Nederland heeft goed basisonderwijs. Wel vind ik dat het onderwijs erg is opgehangen aan leerdoelen. Leerkrachten voelen zich steeds minder eigen-

aar van die leerdoelen. Ze streven ze na omdat ze in de methode zitten. Het vak van leerkracht is zo complex geworden dat je niet zonder methodes kunt, maar het kost tijd om de lesstof volledig te beheersen. Pas als hij de stof helemaal meester is, kan de leerkracht gedifferentieerd lesgeven. Een leerkracht moet steeds meer vakken beheersen en kunnen geven, op verschillende niveaus. Ga er maar aanstaan! Toch ben ik een groot voorstander van passend onderwijs, ook al is het binnen die context voortdurend schipperen tussen wat maximaal wenselijk en wat maximaal haalbaar is.”

De juiste dingen doen

Leerkrachten raken soms gefrustreerd omdat ze er niet in slagen uit hun leerlingen te halen wat er in zit. “We verwachten soms het haast onmogelijke van leerkrachten. Aan de andere kant ben ik ervan overtuigd dat de leeropbrengsten nog beter kunnen, op voorwaarde dat we slimmer gaan werken. Leraren werken zich een slag in de rondte, maar ze doen niet altijd de goede dingen op het juiste moment. Ze zijn onvoldoende opgeleid om de leerlingen die aan de boven- of de onderkant zitten – en dat is ongeveer een kwart van de kinderen – goed te begeleiden. Dat is een van de redenen waarom wij ook een cursus klassenmanagement aanbieden.”

Cadeautje

Aan het eind van het gesprek zet Van Gerven nog iets recht. “Ik zei dat ik alleen gefascineerd was door het leerproces van jonge kinderen. Dat is niet helemaal waar. Ik vind het ook prachtig om te zien hoe volwassenen leren. Ik leid leerkrachten op tot specialist begaafdheid; het is een gecertificeerde post-hbo-registeropleiding. Studenten houden een portfolio bij. Vaak getuigt zo’n portfolio van een ontwikkeling, zowel in denken als in vaardigheden. Soms schrijft een student: ‘Dit heb ik inmiddels geleerd en dit wil ik nog leren. Het is mooi om van zo’n ontwikkeling getuige te zijn en er een bijdrage aan te leveren. Als ik zo’n portfolio lees, voel ik me als een jarige die een cadeautje uitpakt.’”

Begaafde onderpresteerders

In het najaar van 2013 verscheen het boekje *Begaafde onderpresteerders*, geschreven door Eleonoor van Gerven. “Ik heb over dit onderwijs veel lezingen gehouden en er een congres over georganiseerd.

Mensen vroegen me naderhand of ze de sheets konden krijgen. Ik heb toen besloten er een boekje over te schrijven, het eerste van wat een reeks ‘knapzak-praktijkgidsen’ moet worden.”

Kijk voor meer informatie over deze en andere publicaties van Eleonoor van Gerven en over haar cursussen op www.slimeducatief.nl of op de website van de opleiding www.specialistbegaafdheid.nl.

